

BOSHLANG'ICH SINFLARDA VAQT, MASOFA VA TEZLIK O'LCHOV BIRLIKLARINI O'RGATISH METODIKASI

Qodirova Elmira

Denov Tadbirkorlik Va Pedagogika Insituti Pedagogika Fakulteti Boshlang'ich Ta'lim
Kafedrası Boshlang'ich Ta'lim Yo'nalishi. 3-kurs talaba.

E-mail: turdalievashakhnoza84@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17342720>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda vaqt, masofa va tezlik o'lchov birliklarini o'rgatish metodikasi tahlil qilingan. Maqolada o'quvchilarga o'lchov birliklarini tushuntirish, ularni kundalik hayotdagi amaliy misollar bilan bog'lash, o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish va matematik ko'nikmalarini mustahkamlashning samarali usullari yoritilgan. Shu bilan birga, darslarni interfaol va vizual usullar orqali boyitish, eksperimentlar va kuzatuvlar yordamida bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish metodlari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: vaqt, masofa, tezlik, o'lchov birliklari, boshlang'ich sinf, metodik tavsiyalar, interfaol metodlar, amaliy faoliyat.

Аннотация: В статье рассматривается методика преподавания единиц измерения времени, расстояния и скорости в начальных классах. Особое внимание уделено объяснению единиц измерения учащимся, их связи с практическими примерами из повседневной жизни, развитию логического мышления и укреплению математических навыков. Также обсуждаются методы углубленного усвоения знаний с использованием интерактивных и визуальных подходов, экспериментов и наблюдений.

Ключевые слова: время, расстояние, скорость, единицы измерения, начальные классы, методические рекомендации, интерактивные методы, практическая деятельность.

Annotation: This article examines the methodology for teaching units of time, distance, and speed in primary school classes. It emphasizes explaining measurement units to students, connecting them with practical real-life examples, developing logical thinking, and reinforcing mathematical skills. The article also discusses methods for deeper understanding through interactive and visual approaches, experiments, and observations.

Keywords: time, distance, speed, measurement units, primary school, methodological recommendations, interactive methods, practical activity.

Boshlang'ich sinflarda matematika darslarining eng muhim qismlaridan biri o'lchov birliklarini o'rgatishdir. Vaqt, masofa va tezlik tushunchalari o'quvchilarda nafaqat matematik ko'nikmalarni, balki kundalik hayot bilan bog'liq amaliy bilimlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi¹. Ushbu mavzuni o'rgatish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy tafakkuri, diqqat va eslab qolish qobiliyatlari rivojlantiriladi.

Vaqt o'lchov birliklarini o'rgatish: O'quvchilarga sekund, minut va soat birliklari tushuntiriladi². Masalan, biron bir oddiy amaliy mashq orqali o'quvchilar vaqtni o'lchashni amalda qo'llashadi, masalan, «xonadagi soatni kuzatib, bir kundagi turli vaqtlarni aniqlash»

¹ Islomov T. "Boshlang'ich sinflarda matematik tushunchalarni amaliylashtirish metodikasi". – Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2022. – 52-bet.

² Mamatqulov R. "Boshlang'ich sinflarda vaqt tushunchalarini o'qitish metodikasi". – Toshkent: Pedagogika, 2021. – 48-bet.

kabi topshiriqlar orqali. Shu bilan birga, vaqt o'lchashga oid interfaol o'yinlar va topshiriqlar o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladi, dars jarayonini qiziqarli qiladi.

Masofa o'lchov birliklarini o'rgatish: Masofa tushunchasini o'rgatishda metr va kilometr birliklari qo'llaniladi. O'quvchilarga kundalik hayotdagi masofalarni o'lchashni amalda ko'rsatish muhimdir. Masalan, sinf ichida yoki maktab hovlisida belgilar yordamida masofani o'lchash, har xil ob'ektlar o'rtasidagi masofani solishtirish orqali tushunchani mustahkamlash mumkin. Bu jarayonda vizual va interfaol metodlar juda samarali bo'ladi, masalan, diagrammalar, chizmalar yoki kichik eksperimentlar yordamida.

Tezlik tushunchasi va o'lchov birliklarini o'rgatish: Tezlik tushunchasi boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun biroz murakkab bo'lishi mumkin, shuning uchun uni oddiy misollar bilan tushuntirish muhimdir³. Masalan, piyodaning ma'lum masofani ma'lum vaqt ichida bosib o'tishi, avtobus yoki velosipedning tezligi kabi kundalik hayotiy misollar keltiriladi. Tezlikni masofa va vaqt bilan bog'lash orqali o'quvchilar matematik jihatdan o'ylashni va amaliy hisoblashni o'rganadilar.

Metodik yondashuvlar: O'qituvchi darsni rejalashtirayotganda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olishi zarur. Interfaol metodlar, amaliy mashqlar, eksperimentlar va vizual vositalar yordamida o'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishi oshadi. Guruhlarda ishlash, o'zaro muhokama va muammoli vaziyatlarni yechish orqali o'quvchilar mustaqil fikrlashga o'rganadilar. Shu bilan birga, dars jarayonida o'quvchilarning har birini faol ishtirok etishga undash muhimdir, chunki bu ularning diqqatini jamlash va olingan bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Amaliylashtirish va kundalik hayot bilan bog'lash: Vaqt, masofa va tezlik o'lchov birliklarini faqat nazariy o'rgatish yetarli emas. O'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarda amalda qo'llash imkoniyatini berish kerak⁴. Masalan, o'quvchilar maktabdagi tadbirlarni tashkil etishda vaqtni hisoblash, sport mashg'ulotlarida masofani o'lchash, yoki o'z harakatlarini tezlik bilan solishtirish orqali bilimlarni mustahkamlashlari mumkin.

Natija va pedagogik ahamiyati: Shu tarzda, boshlang'ich sinflarda vaqt, masofa va tezlik o'lchov birliklarini o'rgatish o'quvchilarda mantiqiy tafakkur, amaliy ko'nikmalar va matematik bilimlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Interfaol va vizual metodlardan foydalanish darslarni qiziqarli qiladi, o'quvchilarning bilimni mustahkamlash va amaliyotga qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularni kundalik hayotdagi masalalarni yechishga va mustaqil ishlashga tayyorlaydi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda vaqt, masofa va tezlik o'lchov birliklarini o'rgatish metodikasi o'quvchilarning matematik tushunchalarini tizimli ravishda shakllantirish, mantiqiy tafakkur va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Interfaol va vizual metodlardan foydalanish darslarni qiziqarli va samarali qiladi, o'quvchilarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi va bilimlarni hayotiy kontekst bilan bog'lash imkonini yaratadi. Shu tariqa, o'quvchilar o'lchov birliklarini tushunish, ularni amaliy hisoblashlarda qo'llash va mustaqil ishlash ko'nikmalarini egallash imkoniga ega bo'ladilar.

³ Karimov S. "Boshlang'ich sinflarda tezlik tushunchasini o'qitish usullari". – Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2022. – 50-bet.

⁴ Tursunov A. "Boshlang'ich sinflarda matematik tushunchalarni amaliyot bilan bog'lash metodikasi". – Toshkent: Innovatsion ta'lim, 2022. – 53-bet.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirova G. Boshlang'ich ta'limda matematik tushunchalarni o'rgatish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Yo'ldosheva D. Boshlang'ich sinflarda o'lchov birliklarini o'rgatish usullari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Karimova N. Boshlang'ich sinflarda vaqt, masofa va tezlik tushunchalarini o'rgatish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2021.
4. Rasulova D. Matematika darslarida interfaol va vizual metodlardan foydalanish. – Samarqand: SamDU, 2020.
5. To'xtasinova M. Boshlang'ich ta'limda amaliy faoliyat va eksperimentlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
6. Hasanov U. Boshlang'ich sinflarda matematik ko'nikmalarni rivojlantirish. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
7. Ziyamuxamedov B., To'raev A. Boshlang'ich ta'limda darslarni interfaol tashkil etish. – Toshkent: Oliy ta'lim, 2020.
8. Jalilov Sh. Boshlang'ich sinflarda mantiqiy tafakkur va matematik bilimlarni shakllantirish. – Toshkent: Fan, 2018.
9. UNESCO. Teaching Measurement Units in Primary Education. – Paris, 2020.
10. Raximova S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'lchov birliklarini amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish. – Toshkent: TDPU, 2021.